

prof. dr hab. inż. Joanna Stadnik
Katedra Technologii Żywności Pochodzenia Zwierzęcego
Zakład Technologii Mięsa i Zarządzania Jakością
Wydział Nauk o Żywności i Biotechnologii
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
ul. Skromna 8
20-704 Lublin

Lublin, 18.09.2023

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr inż. Natalii Jolanty Przeździeckiej-Czyżewskiej
pt.: „**Postrzeżenie przez konsumentów oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych
na etykietach produktów spożywczych**”

wykonanej w Instytucie Ekonomii i Finansów
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
pod kierunkiem prof. dr hab. Ireny Ozimek jako promotora
oraz dr Julity Szlachciuk jako promotora pomocniczego

Podstawa wykonania recenzji

Podstawą wykonania recenzji jest decyzja Rady Dyscypliny Technologia Żywności i Żywienia SGGW w Warszawie z dnia 13 lipca 2023 r. o powierzeniu mi recenzji rozprawy doktorskiej przekazana przez Przewodniczącą Rady Dyscypliny Panią prof. dr hab. Krystynę Gutkowską w piśmie z dnia 21 lipca 2023 r.

Przedmiotem recenzji jest ocena czy rozprawa doktorska mgr inż. Natalii Jolanty Przeździeckiej-Czyżewskiej (dalej też: „Doktorantka”, „Autorka”) spełnia wymagania określone w art. 13.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65 poz. 595 z późn. zmianami) - w związku z art. 179 ust. 1 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. - przepisy wprowadzające Ustawę prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r. poz. 1669).

Informacje o ocenianej rozprawie doktorskiej

Rozprawa doktorska Pani mgr inż. Natalii Jolanty Przeździeckiej-Czyżewskiej, zatytułowana „Postrzeżenie przez konsumentów oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych na etykietach produktów spożywczych” została przedstawiona w postaci druku zwartego, liczącego ogółem dwieście dziewięćdziesiąt cztery numerowane strony maszynopisu.

Układ rozprawy jest typowy dla prac o charakterze empirycznym, a jej zasadnicza część obejmuje siedem rozdziałów: *Przegląd piśmiennictwa* (dwadzieścia osiem stron), *Cel, zakres pracy i hipotezy badawcze* (dwie strony), *Materiał i metodyka* (trzyście stron), *Wyniki badań*

własnych i ich dyskusja (sto trzydzieści pięć stron), Podsumowanie i wnioski (trzydzieści stron) oraz Spis piśmiennictwa (dwadzieścia stron). Poprzedza je Streszczenie (ze słowami kluczowymi, po polsku i po angielsku), Spis treści oraz Wstęp. Uzupełnienie stanowią spisy tabel, wykresów i rysunków oraz Aneks, w którym Doktorantka na sześćdziesięciu sześciu stronach zamieściła: scenariusz wywiadu przeprowadzanego przez moderatora z ankietowanymi, kwestionariusz ankiety na temat postrzegania oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych przez konsumentów oraz tabele dokumentujące uzyskane wyniki.

Praca jest ilustrowana sześcioma rysunkami oraz zawiera czterdzieści wykresów i sto siedemdziesiąt cztery tabele (siedemdziesiąt dwie w tekście, sto dwie w Aneksie). Zdaniem Recenzenta numerację tabel w Aneksie należało odróżnić od tej przyjętej w zasadniczej części rozprawy, co pozwoliłoby uniknąć występowania w pracy dwóch różnych tabel o tych samych numerach, np. Tabela 1 na stronie dwudziestej siódmej Przeglądu piśmiennictwa i Tabela 1 na stronie dwięście czterdziestej trzeciej Aneksu.

Układ pracy jest logiczny i czytelny, a kolejność i proporcje objętości poszczególnych rozdziałów właściwe. Przegląd piśmiennictwa oraz część doświadczalną Doktorantka podzieliła na podrozdziały, których tytuły korespondują z treścią tych części pracy. Rozprawa została przygotowana z dużą starannością i wskazuje na bardzo dobrą orientację Doktorantki w obszarze poruszanych zagadnień.

Uzasadnienie podjęcia tematu

Etykieta środka spożywczego stanowi dla konsumenta podstawowe i najpełniejsze źródło informacji o nabywanej żywności umożliwiające dokonywanie świadomych wyborów i kształtowanie prawidłowych zachowań żywieniowych. Wymagania przepisów prawa żywnościowego oraz własne inicjatywy producentów sprawiają, że na opakowaniach produktów pojawia się coraz więcej informacji o ich właściwościach żywieniowych i zdrowotnych. Informacje te w założeniu mają być użytecznym instrumentem motywującym konsumentów do wyboru najkorzystniejszych produktów i sprzyjać zmianie nawyków żywieniowych. Jednak nadmiar informacji, a także trudności z ich zrozumieniem często przynoszą odwrotny skutek w postaci zniechęcenia i ograniczonego zainteresowania konsumentów informacjami umieszczanymi na etykietach produktów żywnościowych. Regulacja w obszarze zasad stosowania oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych odnoszących się do żywności, ustanowiona w rozporządzeniu (WE) nr 1924/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych dotyczących żywności, stanowi bowiem jedno z najbardziej szczegółowych i skomplikowanych unormowań z zakresu prawa żywnościowego przyjętych w Unii Europejskiej.

Uzasadnia to potrzebę prowadzenia badań, których podjęła się Pani mgr inż. Natalia Jolanta Przedziecka-Czyżewska w swojej rozprawie doktorskiej, nad sposobem postrzegania przez konsumentów oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych umieszczanych na etykietach produktów żywnościowych i znaczenia tych informacji w procesie ich zakupu. Problematyka rozprawy mieści się w dyscyplinie technologia żywności i żywienia, a jej wybór uważam za trafny i aktualny z naukowego i praktycznego punktu widzenia.

Ocena merytoryczna pracy

Tytuł rozprawy jest trafnie sformułowany i w pełni odzwierciedla zawarte w niej treści. Pracę rozpoczyna *Wstęp*, który w zwięzły sposób wprowadza czytelnika w tematykę rozprawy oraz nakreśla i uzasadnia jej cel. Zawarte w *Streszczeniu* podsumowanie najważniejszych wyników zachęca do głębszej analizy treści kolejnych rozdziałów.

Przegląd piśmiennictwa to dwudziestostronicowe opracowanie, w którym Autorka omówiła zagadnienia konieczne do sformułowania hipotez badawczych i celu rozprawy. W najobszerniejszej części tego rozdziału Doktorantka umiejętnie przedstawiła ramy regulacyjne stosowania oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych omawiając wymagania ogólne w zakresie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności oraz charakteryzując wymagania prawne dotyczące stosowania oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych. Dokonała również przeglądu aktualnego stanu wiedzy na temat postrzegania przez konsumentów informacji umieszczanych na etykietach produktów żywnościowych w kontekście istotności prezentowanych treści i determinantów zainteresowania oświadczeniami żywieniowymi i zdrowotnymi.

Rozdział *Przegląd piśmiennictwa* został opracowany w oparciu o prace źródłowe ściśle związane z tematyką rozprawy i stanowi bardzo dobre uzasadnienie przyjętego celu pracy, wynika bowiem z niego zasadność określenia sposobu postrzegania przez konsumentów oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych umieszczanych na etykietach produktów żywnościowych. Treści zawarte w rozdziale *Przegląd piśmiennictwa* świadczą o istotności sformułowanego problemu badawczego, potwierdzając tym samym ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie technologia żywności i żywienia i Jej bardzo dobre przygotowanie do realizacji części eksperymentalnej rozprawy.

Wykorzystana w pracy literatura jest obszerna - obejmuje dwieście dwadzieścia dwie pozycje bibliograficzne, z których większość (69%) to oryginalne prace twórcze w języku angielskim. O aktualności podjętego problemu naukowego świadczy fakt, iż 57% cytowanych publikacji to prace z ostatniej dekady poprzedzającej rok złożenia pracy. Rzetelny i trafny dobór publikacji potwierdza znajomość piśmiennictwa związanego z tematem rozprawy. Wykaz dwustu dwudziestu dwóch pozycji cytowanej literatury, w tym dziewiętnastu źródeł internetowych - z podaniem całości adresu internetowego oraz daty dostępu, został prawidłowo przygotowany, lecz przyjęty przez Autorkę sposób cytowania literatury w tekście rozprawy nie jest konsekwentnie stosowany w odniesieniu do wszystkich pozycji ujętych w rozdziale *Spis piśmiennictwa*. Doktorantka powołuje się na pozycje literatury wykorzystane w tekście rozprawy poprzez podanie nazwiska/nazwisk autora/autorów i roku wydania pracy. W dziewiętnastu przypadkach dodatkowo zamieszcza dane bibliograficzne w przypisach. Bardzo proszę o wyjaśnienie zasady dotyczącej przyjętego sposobu cytowania.

W kolejnym rozdziale *Cel, zakres pracy i hipotezy badawcze* Autorka przedstawiła cel pracy, którym było określenie sposobu postrzegania przez konsumentów oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych umieszczanych na etykietach produktów żywnościowych. Jego realizację Doktorantka zaplanowała w dziewięciu etapach stanowiących zakres pracy, z których dwa pierwsze obejmowały analizę regulacji prawnych dotyczących stosowania oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych, a dwa kolejne analizę dostępności i charakterystykę tych oświadczeń na etykietach produktów żywnościowych dystrybuowanych w wybranych

sklepach internetowych. W kolejnych pięciu etapach Doktorantka skupiła się na zbadaniu sposobu postrzegania przez konsumentów oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych umieszczanych na etykietach produktów żywnościowych w kontekście zainteresowania nimi, oceny ich przydatności i różnic w sposobie postrzegania. Doktorantka zdecydowała się również ocenić świadomość konsumentów w zakresie regulacji prawnych dotyczących stosowania oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych oraz zidentyfikować grupy produktów żywnościowych, w przypadku których oświadczenia mają największe znaczenie dla konsumentów. Dla tak zdefiniowanego obszaru badawczego Doktorantka zaproponowała trzy hipotezy. W mojej ocenie ich liczba jest nieadekwatna do zakresu pracy i wynikających z niego pytań badawczych. Zgodnie z metodologią badań naukowych liczba hipotez badawczych powinna odpowiadać liczbie sformułowanych pytań badawczych. Zabrakło zwłaszcza hipotezy odnoszącej się do poziomu wiedzy konsumentów na temat regulacji prawnych dotyczących stosowania oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych, co jest kluczowe dla zapewnienia użyteczności tych rozwiązań.

Układ doświadczenia zaplanowanego dla realizacji celu pracy Autorka przedstawiła w rozdziale trzecim w formie schematu obrazującego kolejne etapy postępowania. Schemat jest bardzo czytelny i ułatwia zrozumienie zakresu i przebiegu poszczególnych etapów. Jego uszczegółowienie stanowią opisy zamieszczone na kolejnych stronach rozdziału *Material i metodyka*, w którym zamieszczono cele szczegółowe poszczególnych etapów, przedziały czasowe w których przeprowadzono analizę oraz przyjęte przez Doktorantkę założenia dotyczące gromadzenia i analizy danych, w tym Międzynarodową Klasyfikację Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ang. *International Classification of Functioning, Disability and Health, ICF*), którą wykorzystwała do opisu związku oświadczenia zdrowotnego z konkretną funkcją ciała ludzkiego. W związku z przedstawionymi informacjami nasuwa się pytanie dotyczące przyczyn tak dużego odstępu czasowego (ponad 6 lat) pomiędzy poszczególnymi etapami badań. Czy było to działanie zamierzone czy wynikające z przyczyn losowych?

Autorka w wyczerpujący i klarowny sposób opisała zastosowane metody badawcze wykorzystane do badań wtórnych i badań pierwotnych. Ich lektura wskazuje na kompleksowe podejście do podjętej problematyki badawczej oraz logiczną i konsekwentną realizację celu pracy. W ramach badań wtórnych Doktorantka przeprowadziła analizę wykazu oświadczeń zdrowotnych opublikowanego na stronie internetowej Komisji Europejskiej w celu ustalenia, jakie oświadczenia zdrowotne dominują wśród zatwierdzonych oświadczeń zdrowotnych. Autorka dokonała ponadto klasyfikacji oświadczeń zdrowotnych biorąc pod uwagę ich status, typ oświadczenia i związek ze zdrowiem. Badania wtórne obejmowały również analizę etykiet produktów żywnościowych dostępnych na polskim rynku w wybranym sklepie internetowym (Tesco) pod kątem rozpowszechnienia na nich oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych oraz identyfikację i szczegółową analizę oświadczeń dla grup produktów żywnościowych o najwyższym współczynniku ich występowania (żywność dla niemowląt i małych dzieci, ziarna i produkty na bazie ziaren) dostępnych w serwisie internetowym sklepu Auchan. Zakres tego etapu pracy jest imponujący - Doktorantka przeanalizowała etykiety pięciu tysięcy dwustu sześćdziesięciu jeden produktów dostępnych w sklepie internetowym Tesco pod kątem występowania na nich oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych oraz dziewięciuset dwudziestu czterech produktów w sklepie internetowym Auchan.

Badania pierwotne zostały przeprowadzone dwuetapowo i obejmowały swoim zakresem w pierwszej kolejności badanie jakościowe metodą pogłębionych wywiadów indywidualnych, a w dalszej części badania ilościowe z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety. Respondentami w obu etapach byli mieszkańcy województwa mazowieckiego deklarujący udział w zakupach żywności.

Do gromadzenia materiału empirycznego wykorzystano technikę wspomaganego komputerowo wywiadu przy pomocy strony WWW (ang. *Computer-Assisted Web Interview*, CAWI) i kwestionariusz online zawierający trzydzieści dziewięć pytań (w tym osiem metryczkowych). Były to zarówno pytania zamknięte z możliwością jednokrotnego i wielokrotnego wyboru spośród kafeterii odpowiedzi, jak i pytania ze skalą pięciostopniową. Pytania kwestionariuszowe dotyczyły trzech grup zagadnień: pierwsza część kwestionariusza dotyczyła wpływu wybranych źródeł informacji na wybór produktów żywnościowych. Druga część obejmowała zagadnienia związane z postrzeganiem oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych. Trzecia część zawierała pytania dotyczące wpływu oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych na wybór poszczególnych grup produktów żywnościowych. W celu opisu badanej populacji oraz weryfikacji hipotez badawczych uzyskane dane zostały poddane analizie z wykorzystaniem różnorodnych, właściwie dobranych i opartych na odpowiednich rekomendacjach literaturowych, metod statystycznych (m.in. test χ^2 Pearsona, współczynnik kontyngencji V-Cramera, współczynnik korelacji rang Kendalla).

W kolejnym rozdziale, na stu trzydziestu pięciu stronach wzbogaconych pięcioma rysunkami, czternastoma wykresami i sześćdziesięcioma pięcioma tabelami mgr inż. Natalia Jolanta Przeździecka-Czyżewska przedstawiła wyczerpujące omówienie i dyskusję uzyskanych wyników. Rozdział *Wyniki badań własnych i ich dyskusja* został podzielony na podrozdziały korespondujące z opisem etapów badań w rozdziale *Materiał i metodyka*, co ułatwia analizę wyników uzyskanych w poszczególnych etapach badań wtórnych i pierwotnych. Rozważania Doktorantki są logiczne, dojrzałe naukowo i opatrzone rzetelną argumentacją. Autorka poddaje krytycznej analizie wyniki badań własnych konfrontując je z danymi z literatury, co pozwala jej na uwypuklenie wielu spójności z wynikami badań innych autorów. Otrzymane wyniki zostały bardzo wnikliwie, a jednocześnie ostrożnie zinterpretowane.

Analizując działania Komisji Europejskiej w zakresie zatwierdzania oświadczeń zdrowotnych Autorka wykazała, że znacząca większość wniosków jest odrzucana przez Komisję. Spośród wszystkich wniosków poddanych ocenie, jedynie 11,4% uzyskało akceptację. Najczęstszą wykazaną przez Doktorantkę przyczyną negatywnej oceny wniosków o autoryzację oświadczeń zdrowotnych był brak związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy spożyciem żywności, będącej przedmiotem wniosku, a deklarowanym w oświadczeniu efektem. Autorka wykazała ponadto, że najliczniejszą grupę spośród wszystkich zatwierdzonych oświadczeń zdrowotnych stanowią oświadczenia funkcjonalne. Wnioski o autoryzację oświadczeń funkcjonalnych są jednocześnie grupą oświadczeń zdrowotnych, o autoryzację których przedsiębiorcy wnioskowali najczęściej i których dotychczas największa liczba została przeanalizowana i oceniona przez Komisję Europejską. Najliczniejszą grupę, wśród zatwierdzonych oświadczeń zdrowotnych stanowią te dotyczące korzystnego wpływu na funkcje związane z metabolizmem i układem hormonalnym (26,3%). Autorka wykazała, że liczba oświadczeń zdrowotnych, które uzyskały autoryzację Komisji Europejskiej

nie przekłada się na skalę ich wykorzystania przez przedsiębiorców. Deklaracje o korzystnym wpływie na funkcje związane z metabolizmem i układem hormonalnym były obecne na etykietach jedynie nieco ponad 4% produktów.

Doktorantka wykazała, że oświadczenia żywieniowe są umieszczane na produktach częściej niż oświadczenia zdrowotne. Oświadczenia żywieniowe zidentyfikowała na 16,8% przeanalizowanych produktów, natomiast oświadczenia zdrowotne na 4,5%. Na etykietach wszystkie produktów z oświadczeniem zdrowotnym zamieszczono również oświadczenie żywieniowe.

Autorka odnotowała występowanie na etykietach analizowanych produktów żywnościowych wszystkich trzech typów oświadczeń zdrowotnych, tj. oświadczeń funkcjonalnych, oświadczeń o zmniejszaniu ryzyka choroby oraz oświadczeń odnoszących się do rozwoju i zdrowia dzieci. Zaobserwowała, że najczęściej na opakowaniach produktów żywnościowych występowały oświadczenia funkcjonalne, najrzadziej zaś oświadczenia o zmniejszaniu ryzyka choroby. Na podstawie deklarowanego w oświadczeniach wpływu na zdrowie, Doktorantka stwierdziła, że największa liczba produktów oznakowana z wykorzystaniem oświadczeń zdrowotnych (ponad 50%), zawierała oświadczenia odnoszące się do korzyści związanych z funkcjonowaniem układu odpornościowego. Doktorantka słusznie zauważa, że mając na uwadze rolę diety w chorobach układu sercowo-naczyniowego, odsetek produktów z oświadczeniem zdrowotnym dotyczącym funkcji układu sercowo-naczyniowego wynoszący 10,2% jest dalece niewystarczający.

Doktorantka wykazała, że żywność dla niemowląt i małych dzieci, była grupą żywności o największym rozpowszechnieniu, zarówno oświadczeń żywieniowych, jak i oświadczeń zdrowotnych. W tej grupie liczba produktów z umieszczanymi na etykiecie oświadczeniami żywieniowymi była ponad dwukrotnie wyższa niż produktów oznakowanych z wykorzystaniem oświadczeń zdrowotnych. Drugą najliczniejszą grupę żywności oznakowaną z wykorzystaniem oświadczeń, stanowiły ziarna i produkty na bazie ziaren. W przypadku tej grupy, również dominowały oświadczenia żywieniowe.

Uczestniczących w badaniach pierwotnych respondenci (72% badanych) twierdzili, że porównują etykiety produktów żywnościowych przed ich nabyciem. Zdecydowana większość respondentów wskazała, że zwraca uwagę na oświadczenia żywieniowe i zdrowotne zamieszczone w oznakowaniu produktów. Autorka wykazała, że respondenci częściej deklarowali zainteresowanie oświadczeniami żywieniowymi niż zdrowotnymi, a największe ich zainteresowanie wzbudza zawartość poszczególnych składników, głównie cukru i soli/sodu.

Doktorantka wykazała, że zarówno oświadczenia żywieniowe, jak i zdrowotne, były najbardziej istotne dla konsumentów w przypadku wyboru produktów z grupy żywność dla niemowląt i małych dzieci. Drugą najczęściej wskazywaną grupą żywności, było mleko i produkty mleczne.

W rozdziale *Podsumowanie i wnioski* Autorka przedstawiła szczegółowe uzasadnienie podjętej decyzji o częściowym potwierdzeniu pierwszej i trzeciej hipotezy badawczej oraz sfalsyfikowaniu drugiej hipotezy badawczej. Rozważania Doktorantki są obszerne, merytorycznie wyczerpujące i poparte wynikami uzyskanymi w badaniu jakościowym i ilościowym. Autorka sformułowała siedem stwierdzeń i wniosków, prawidłowo sformułowanych, merytorycznie poprawnych i wynikających z przeprowadzonych badań, z wyjątkiem stwierdzeń czwartego i piątego, których treść częściowo się pokrywa.

Należy jednocześnie podkreślić, że przedstawione stwierdzenia i wnioski umożliwiają szybkie zapoznanie się z najważniejszymi rezultatami recenzowanej rozprawy i stanowią podsumowanie naukowych osiągnięć Doktorantki. Autorka wykazała, iż konsumenci wykazują zainteresowanie oświadczeniami żywieniowymi i zdrowotnymi zamieszczanymi na etykietach produktów żywnościowych i postrzegają je jako dobry sposób informowania o właściwościach produktu żywnościowego. W niniejszej dysertacji podkreślono również potrzebę przyjęcia regulacji prawnych dotyczących sposobu prezentacji profili składników odżywczych na opakowaniach produktów żywnościowych, co przyczyni się do zwiększenia wiarygodności oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych.

Rozdział zamykają cztery rekomendacje dla producentów żywności, z których część jest nieprecyzyjna. Autorka w pierwszym punkcie pisze, że „istnieją grupy żywności, w przypadku których konsumenci są zainteresowanymi oświadczeniami żywieniowymi i zdrowotnymi; (...)” nie podając o jakie grupy żywności chodzi. W czwartym punkcie po stwierdzeniu „oświadczenia zdrowotne zamieszczane na produktach żywnościowych powinny przybierać formę prostych komunikatów”, celowym byłoby podanie kilku przykładów takich komunikatów, które zdaniem Doktorantki byłyby bardziej czytelne dla konsumenta niż obecnie stosowane określenia.

Ocena formy językowej i technicznej strony opracowania

Edytorskie przygotowanie rozprawy jest właściwe, zarówno pod względem językowym, jak i w zakresie materiałów ilustracyjnych, czytelnych i dobrze opisanych legendami. W kontekście przygotowania materiału do publikacji zwracam uwagę na drobne uchybienia, których skala i charakter w żaden sposób nie umniejsza pozytywnej, wysokiej oceny strony formalnej pracy, niemniej obowiązkiem Recenzenta jest ich wskazanie:

- nieprawidłowe cytowanie w tekście (strona 15) pozycji 220 ze *Spisu piśmiennictwa* (Autorka podała nazwisko tylko pierwszego autora),
- sformułowanie „(..) informacji obligatoryjnych umieszczanych w etykietowaniu” należy zastąpić „(..) informacji obligatoryjnych umieszczanych na etykiecie” (strona 20),
- w kilku miejscach w tekście pracy brakuje spacji rozdzielającej wyrazy (m.in. s. 33 - pierwszy i trzeci w wiersz od dołu, s. 36 - czwarty wiersz od góry, s. 37 - szesnasty wiersz od góry),
- w *Przeglądzie piśmiennictwa* błędnie podano rok opublikowania pracy Dubois i wsp. zamiast 2020 powinno być 2021 (s. 34),
- w *Spisie piśmiennictwa* brakuje pozycji: Ozimek i Tomaszewska-Pielach 2011a cytowanej na stronie 35,
- używanie określenia „odkrycie” zamiast „stwierdzenie” (strona 36),
- zamiast Selajda powinno być Salejda (strona 38),
- w *Przeglądzie piśmiennictwa* błędnie podano rok opublikowania pracy Verbeke i wsp. zamiast 2009 powinno być 2008 (s. 37),
- w *Przeglądzie piśmiennictwa* błędnie podano rok opublikowania pracy Filipiak-Florkiewicz i wsp. zamiast 2018 powinno być 2015 (s. 68),
- w *Przeglądzie piśmiennictwa* błędnie podano rok opublikowania pracy Zalega, zamiast 2021 powinno być 2020 (s. 180),

- w *Spisie piśmiennictwa* brakuje roku wydania pozycji 66 (strona 208) i 204 (strona 220),
- pozycji: 10 (Bialkova i van Trijp, 2010), 25 (Cyrek, 2015), 27 (Davidović i wsp., 2014), 49 (Grujić i Grujić, 2023), 56 (Gutkowska i Czarnecki, 2020a), 180 (Stoś i wsp., 2021), 187 (Tomaszewska-Pielacha i Ozimek, 2011), 212 (Witek i Szalonka, 2017), 214 (Wojciechowski, 2021) wymienionych w *Spisie piśmiennictwa* nie zacytowano w tekście rozprawy.

Uwagi te nie obniżają wartości merytorycznej rozprawy, powinny jedynie służyć doskonaleniu umiejętności techniki redakcji tekstu naukowego.

Wniosek końcowy

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska Pani mgr inż. Natalii Jolanty Przeździeckiej-Czyżewskiej stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego dotyczącego postrzegania przez konsumentów oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych na etykietach produktów spożywczych. Cel pracy został zrealizowany, a hipotezy badawcze zweryfikowane.

Autorka wykazała się umiejętnościami w zakresie: prawidłowego formułowania tematu i celu pracy, dokonania przeglądu literatury, właściwego zaplanowania i przeprowadzenia badań empirycznych, opracowania wyników i wnioskowania. Nieliczne uwagi krytyczne nie umniejszają wartości poznawczej rozprawy, znaczenia podjętego problemu naukowego i sposobu jego rozwiązania.

Stwierdzam, że rozprawa doktorska Pani mgr inż. Natalii Jolanty Przeździeckiej-Czyżewskiej pt. „Postrzeganie przez konsumentów oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych na etykietach produktów spożywczych” spełnia wymagania zawarte w art. 13.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65 poz. 595 z późn. zmianami).

W związku z powyższym, rekomenduję Wysokiej Radzie Dyscypliny Technologia Żywności i Żywnienia SGGW w Warszawie przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie Pani mgr inż. Natalii Jolanty Przeździeckiej-Czyżewskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Joanny Stadnik